

BRÓDY-MARÓTI DÓRA

A két világháború közti bibliofil könyvkiadásban előkelő hely illeti meg a *Hungária Hírlapnyomda Rt.* amatőr kiadványait. Mindössze tizenhárom könyv alkotja a sorozatot, amelyből 1944-ig tíz, utána 1948-ig még három kötet jelent meg, de legtöbbje remekműnek bizonyult nemcsak értékálló tartalma, hanem külső megoldása tekintetében is.

A Hungária Hírlapnyomdát Bródy Zsigmond alapította 1873-ban. A rohamosan fejlődő nyomda 1887-ben átköltözött az akkori Sétátér, ma Bank utca, és az akkori Váci körút — ma Bajcsy-Zsilinszky út — sarkán megépített első hazai sajtópalotába. A fejlődés egészen az első világháború végéig tartott. 1922-ben Bródy László vette át a nyomda igazgatását. Következő munkával sikerült az üzemet stabilizálni, fejlesztését és korszerűsítését újra megindítani. Emellett igyekezett nagyobb gondot fordítani a minőségi munkára is. — Lapok, folyóiratok és nyomtatványok készítésével foglalkozott, könyvet csak ritkán adott ki. Dolgozói közt kitűnő szakembereket találunk. 1926-ban Kner Albertet, 1931-ben pedig Bíró Miklóst alkalmazta műszaki igazgatónak. Az utóbbi szerkesztésében jelent meg a Hungária Nyomdában a *Magyar Grafikai Almanach* 1933-ban, majd 1936-ban a *Nyomdászati Lexikon* vaskos kötet.

A nyomdának a magyar könyvművészetben azonban mégis a Hungária köny-

Kozma Lajos rajza a *Régi dalladák* könyvből

vek néven ismert sorozat biztosított előkelő helyet.

Milyen cél vezette a Hungáriát a sorozat megindításával? Egyik nyomtatott prospektusuk szerint a szép könyvet akarják propagálni és nyomdájuk teljesítőképességét bizonyítani. Emellett bizonyára szerepet játszott az olvasó közönség feltámadó érdeklődése a szebb kivitelű könyvek iránt, amelynek kielégítésére a kiadók — Révai, Dante — különleges kötési könyvekkel kísérleteztek. Ez az érdeklődés azonban ismét csak a kötésig terjed s annyi kifulladt kísérlet után most a Hungária Nyomda vezetői, köztük a kitűnő képzettségű és ízlésű Bródy Lászlóné Maróti Dóra, tesznek kísérletet arra, hogy egy-egy valóban szép kiállítású könyvvel a könyvművészet felé tereljék a közönség igényesebb részének érdeklődését. Minden egyes kiadvány, amely a sorozatban megjelenik, más-más tipográfiai feladat elé állítja a tervezőt. Bródyék tervszerűen maguk köré gyűjtik a legkitűnőbb szakembereket. Tehát bizonyos értelemben valamennyi kötet kollektív munka eredménye s mindegyik a tartalmának megfelelő külső formával vállalta a korszerűség követelményét. Akár középkori anyag, akár modern széppróza kiadására került is sor, a formakeresésnek ez a bo-

nyolult feladata tette izgalmassá a sorozat egyes kötetének előállítását.

Az első kötetben *Karinthy Frigyes Barabbás* c. elbeszélése kapott helyet Maróti Dóra színes grafikáival, a második Márai Sándor *Naptárcsere* című írása volt, Szegedi Szűcs István rajzaival (1935). Utóbbi a Magyar Bibliophil Társaság az első helyre sorolta az 1935-ben megjelent öt legszebb könyv között.

A következő kiadvány *A halál himnusa, Ráskai Lea* dömés apáca másolatában maradt reánk. *Elmegyek meghalni...* ezzel kezdődtek a tömbbe vésett rövid kis búcsúzkodó mondások. Haláltáncszerű hangulatot idéznek a XV—XVI. századi fametszetek alapján készült színes rajzok is. A kiadó feladata ebben az esetben az volt, hogy a középkori szöveget a modern nyomdatechnika nyelvén stílusosan adja, hogy az ércbetűk kifejezzék annak a korának lelkivilágát. A kiadáshoz Beöthy Zsolt feldolgozását vették alapul — a szavak alakján is változtatni kellett, mert a középkorvégi szövegek ilyenfajta kiadásban értelmetlenek lettek volna. A szöveget tehát a fentieknek megfelelően Maróti Dóra újra írta, a nyomda művészeti vezetője, Kner Albert pedig ólomba metszette. Kner Albert véste ólomba a színes rajzokat is. Minden szín külön-

MARGITA PÁRISBA JÖTT

A Herkules-bölcsök ideje volt
S még a Sors sem aggodott miattunk
S mi, azóta már fölött valaik
Unalmunkban kigyókat fojtogatunk
S nem volt jelszónk a forradalom,
Csak tudtuk, hogy hős Jövökkel jegyződünk.
Kit itt, kit ott érlelt a Sors, a lomha,
Nagy, illetlen, magyar forradalomra

Illusztráció Ady Endre: *Margitta élni akar* c. kötetéből

külön vésetet igényelt, de a kiadó nem sajnálta sem a munkára fordított időt, sem az anyagi áldozatot, hogy művészi-
leg minden ízében hibátlan könyvet nyújt-
hasson át a műértő közönségnek.

A sorozat tartalmi változatosságára jellemző, hogy középkori kódex-szöveg mellett régi magyar szerelmes versek, s a magyar népmese is helyet kapott. Negyedik kötetként *Bátorligeti mesék* (1937) címmel Fedics Mihály ajkáról került a sorozatba egy csokor mese, Ortutay Gyula gyűjtéséből, Buday György bravúrosan színezett rajzaival. — Az ötödik kötet *Adassék e levél...* címmel (1938) régi magyar szerelmes levelekből ad válogatást Illyés Gyula előszavával s Haiman-Kner György stílszerű nyomdai díszzeivel. Új szín a sorozatban Kolb Jenő: *Régi magyar játékkártyák* c. albuma, mely Kner Albert tipográfiai tervei szerint készült (1939). Ez a könyv méltán nyerte el 1939-ben a Magyar Bibliophil Társaság jutalmát, s az év legszebb könyve címét. Ami könyvművészeti részét illeti, joggal írta róla a Nyugatban Nagypál István, hogy Kner Albert sokszínűségű metszetei értékes továbbfejlesztését jelentik a Knerrek nemes hagyományainak.

Megjelent még a sorozatban *Fitz József Gutenberg* könyve, az úgynevezett 42 soros biblia kilenc színű fametszettel készült reprodukciójával; *Tíz írás a nyomdászatról* (kitűnő szakemberek írásai), Rudolf Koch: *Jelek könyve* (ősi mitikus jelek és csillagképek gyűjteménye 80 színes rajzzal; Csokonai Vitéz Mihály *Dorottya*; az Őszövetség egyik részlete *Vízözön* címmel (Berényi Róbert rajzaival); Madách: *A civilizátor* c. színműve és Fitz József tanulmánya: *A magyar nyomdászati 1948—49-ben.*

A Hungária Hírlapnyomda, illetve Bródy-Maróti Dóra könyvművészetét méltatnánk néhány könyv. Többek közt itt készültek a Nyugat nevét viselő szebb kiadványok is.

A Hungária Hírlapnyomda, illetve Bródy-Maróti Dóra könyvművészetét méltatva, rá kell mutatni arra, hogy legfőbb erénye a hagyomány és a korszerűség ötvözése. Nemcsak művészi értéke és ízlése vezette, hanem mesterségbeli felkészültsége is, így született meg a hazai bibliofil-könyvkiadás egyik legszebb sorozata. Magától értetődő, de mégsem hagyható említés nélkül, hogy minden egyes kiadványnál a legjobb minőségű merített papírt (zerkalli, diósgyőri stb.) használta változatos színekben. A kötetet illetően egész sajátos felfogást képviselt. A lehető legegyszerűbb funkciójára szorította vissza: ne legyen más feladata, mint a nyomtatott ívek összetartása. Ehhez pedig nincs díszre szükség, vagy csak egészen minimálisra, s még címfelíratra sem. Nemcsak

Elmegyek meghalni
Király vagyok
de mi csoda a hisztességek
micsoda ez világi
dicsékedés mert
embernek királyu
ra a halál. Arer el
megyek meghalni

A halál himnuszának egyik oldala

a gerincről hiányzik a legtöbb könyv címe, hanem számos esetben még a tábláról is. Ez a felfogás Kner Erzsébet könyvkötő műhelyének puritán szellemét tükrözi. Ha logikus is e felfogás, kevés a szemnek, amely a kötésen is elvárja a szerző és cím jelzését. Viszont megint el kell ismernünk, hogy a kötésekhez is finom anyagot alkalmazott, akár nyersvászonra, akár papírra esett a választása.

Ami pedig a betűtípusok változatosságát illeti, 13 könyvnél sok lehetőség nem adódott a választásra. A Halál himnuszához rajzolta a betűket. Modern tartalomhoz megfelelő groteszk betűt választott (Márai esetében). Régi témához Bodoni és Walbaum antikvát. A népmese vi-

lágánál figyelembe vette a betűnagyság követelményét (Bátorligeti mesék). Mindehhez hozzájárult még a kivitelezésben a sorról sorra, lapról lapra érvényesülő tipográfiai gondosság.

Bródy-Maróti Dóra könyvművészetének lényege: egységbefogni valamennyi tényezőt, amelyből a könyv felépül. Bárki működik is közre, akár mint illusztrátor, tipográfus, könyvkötő stb., egy valakinek be kell töltenie a karmester szerepét. Ezt az alapvető követelményt érvényesítette Bródy-Maróti Dóra s ennek lett eredménye a hazai művészi könyvkiadás egyik legértékesebb vállalkozása: a Hungária amatőr könyvsorozat.

S z í j R e z s ő